

VINTERFÅGLAR.

Av: ULF T. CARLSSON.

Fågelskådaren bör inte "ligga i ide" om vintern, i tron att den kalla årstiden skulle ha föga intresse att bjuda, vad fågellivet beträffar. Helt naturligt når fågelfaunans art- och individantal vid denna tid på året i de flesta fall sitt minimum. Traktens fågelbestånd blir emellertid lättare att överblicka. Den erfarne ornitologen kan genom kontinuerliga, varje vinter återkommande inventeringar av olika biotopers fågelbestånd få en uppfattning om grundfaunan och förändringarna i denna, om de s. k. invasionsarternas uppträdande, om övervintringsförsök hos normalt bortflyttande arter o. s. v. Nybörjaren har nu utmärkta tillfällen att lära sig utseende och läten hos de kvarstannande arterna. Med dessa kunskaper står man bättre rustad, när de första tecknen på vårens crescendo börjar visa sig. Den som vill och har möjlighet att uppleva något mer än fågelbordsromantiken bör inte försumma att om vintern studera fågellivet inom så många naturtyper som möjligt. Först efter ett sådant studium kanske man förstår, att även vinterns fågelliv är rikt nyanserat och fullt av överraskningar.

I barrskogen — meståg och hackspettsmedjor.

Det är tyst i barrskogen om vintern. Man får kanske gå bortemot kilometern, innan svaga signaler bryter tystnaden. Ett meståg nalkas. När följet kommer inom synhåll, visar det sig bestå av talltitor, kungsfåglar, tofsmesar, svartmesar och trädkrypare, om skaran är fulltalig. De olika arterna provianterar gärna inom bestämda delar av träden. De låter därvid höra svaga "sisi . . .", s. k. kontaktläten, vilka är mycket svåra att hålla isär. Karakteristiska är däremot varje arts lockläte. Tofsmesen säger "perre-ritt", talltitan lockar "täcka-täh-täh-täh" och svartmesens lock låter än "piht" än "pyht". Det är ganska svårt att fastställa de olika arternas individantal i ett meståg. Lättast går det, om flocken passerar en skogsväg eller en glänta. Talltitorna och kungsfågarna dominerar. Omkring fem exemplar av vardera arten brukar vara normalt i ett meståg, liksom två å tre svartmesar och lika många tofsmesar samt en eller två trädkrypare. Talgoxen ingår vanligen inte i storskogens mesföljen. I närheten av bebyggelse uppträder emellertid ibland talgoxar i mesflockarna. Ganska ofta finner man också homogena flockar av de olika mestågsarterna. Mestågen bildas under hösten och upplöses under våren. De är mycket stationära och rör sig vintern igenom inom ett begränsat område. Jag har även tyckt mig märka, hur vissa avsnitt av ett skogsområde, som jag undersökt, vinter efter vinter är tillhåll för meståg, medan mellanliggande partier helt saknar mesar. Detta skulle eventuellt tyda på en viss ortstrohet hos mestågsarterna.

Vintern 1962—63 var det ovanligt gott om större hackspett i skogarna. Inom ett område, där en eller två hackspettar brukar hålla till, fanns nämnda vinter ej mindre än sju stationära exemplar. Dag efter dag satt de troget och hamrade i sina hackspettsmedjor. Det är inte svårt att lokalisera en sådan smedja. Går man åt det håll varifrån det energiska hackandet hörs, får man snart se smidesmästaren själv i sitt yrkesutövande. Då han är föga skygg, finns det goda möjligheter att närmare studera denna brokspetts arbetssätt. I en urgröppning på en trädstam, på en trädgren eller t. o. m.

i en telefonstolpe fäster hackspetten en gran- eller tallkotte, som han hämtar från en trädkrona i närheten. Kotten kilas sedan fast i springan, och med välriktade hugg motfjälls plockar han i sig fröna. När han har bearbetat kotten i ett par minuter, ger han sig iväg för att hämta en ny kotte och återvänder med den i näbben. I urgröppningen sitter emellertid den gamla kotten kvar! Därför måste hackspetten klämma fast den just hämtade kotten mellan bröstet och stammen, kasta bort den urhackade och kila fast den nya i springan. Måltiden kan sedan fortsätta. Under smedjan samlas till sist en ansevärd mängd kottar, som våltaligt vittnar om att den större hackspetten här har sitt stamlokal.

Hackspettsmedja.

Foto: Evert Nyqvist.

Man ser om vintern spår också efter andra hackspettars framfart. Det är vanligen gröngölingen, som är upphovsman till de urgröpta myrstackar man ofta finner i skogen. Spillkråkan ger sig på gamla stubbar för att komma åt de s. k. hästmyrorna. Decimeterlånga trästycken runt dylika stubbar inger respekt för de väl tilltagna huggverktygen. Ofta skalar denna vår största hackspett döda träd för att komma åt barkborrarna och deras larver. Den senare vanan delar spillkråkan med den tretåiga hackspetten, som någon gång kan visa sig här i trakten om vintern. Minstingen bland hackspettarna — den lilla hackspetten — blir allt sällsyntare. Han är en lövskogsfågel med förkärlek för gamla parker och albevuxna kärr. Vid saneringen av de förstnämnda får hans boträd ofta stryka med. I parken vid Österviks kapell hade han före upprepningen av densamma ett kärt tillhåll. Nu finns han inte längre där. Exemplet på fågelns tillbakagång skulle kunna mångfaldigas. Om vintern strövar en del exemplar omkring. De uppträder då i videbuskar, i vassar och ibland på gårdesgårdar. Vad den vitryggiga hackspetten beträffar torde sydgränsen för hans häckningsområde gå någon eller några mil norr om staden. Bara en gång har jag träffat på denna sällsynta hackspett i Kristinehamnstrakten.

Andra fåglar som särskilt vissa vintrar är allmänna i barrskogarna är korsnäbbarna. Det finns två arter korsnäbb, som regelbundet iakttas i våra trakter, nämligen den större och den mindre arten. Det är näbbens

byggnad, som är det säkra skiljetecknet. Den större artens näbb är nämligen sedd från sidan lika tjock som lång, medan den mindre släktingens näbb är något smalare. Dessa fåglar är kottspecialister. Den mindre korsnäbben föredrar grankott, vars kottefjäll är mjuka. Den större korsnäbben håller sig däremot till tallkott, som har hårda kottefjäll. Fåglarna drar omkring i smärre förband under ivriga, metalliska lockrop. När fåglarna slår sig ned i ett träd tystnar de nästan helt. Snart virvlar det av kottefjäll. Då och då dansar en kotte nedför grenverket och slår med en duns i marken. Kommer man åt att säkert bestämma en korsnäbb, rör det sig i de flesta fall om den mindre arten. Korsnäbbarna är kända för den originella vanan att huvudsakligen häcka i februari och mars. Denna häcknings-tid är anpassad till barrträdsfrönas mognad.

Ganska nära korsnäbbarna i systematiskt avseende står tallbiten, som i vårt land huvudsakligen hör hemma i de norrländska skogarna. Vissa vintrar uppträder den invasionsartat även i Mellansverige. Bekant är den rika förekomsten av tallbit vintern 1942—43. Även vintern 1954—55 uppträdde flockar av tallbit här i trakten. Under 60-talet har jag sett dessa förtroliga fåglar vid tre tillfällen, nämligen vintrarna 1961—62 och 1962—63. Tallbitens oräddhet inför människan har förlänat honom provinsiella namn som dumsnut, dummerjöns och dumskalle.

Mindre korsnäbb.

Foto: Lage Carlsson.

Till de genuina invånarna i våra barrskogar hör skogshönsen d. v. s. tjädern, orren och järpen. Glädjeämnet i trion är järpen, som jag brukar se parvis på flera säkra lokaler. Orren och i synnerhet tjädern är numera fåtaliga i de marker som jag genomströvar om vintrarna. En av storskogens mest sällsynta ljudsensationer i våra dagar är vingbullret från en lyftande tjäder.

På Järsbergsslätten.

Det är i de öppna markerna, som man om vintern kan få se de stora fågelmängderna. Oslagna sädesfält och kvarstående skylar är numera inte ovanliga vintertid beroende på att skördetröskorna inte har kunnat ta sig fram på de höstblöta åkrarna. En del av de senast bortflyttande arterna ställs därför på grund av god till-

gång på föda inför valet att flytta eller kvarstanna. Hos majoriteten av dessa flyttfåglar är flyttningssdriften starkast, men hos enstaka exemplar tar lättjan överhanden. Hos fåglar, där hanar och honor bär olika dräkter, kan man ofta konstatera att merparten av de kvarstannande exemplaren är hanar. Detta gäller exempelvis för gräsand, koltrast och bofink. Det är inte bara god näringstillgång, som lockar i normala fall flyttande arter att kvarstanna. Även en mild vinter med barmark och öppna vatten stimulerar helt naturligt många flyttfåglar till övervintringsförsök. Bland övervintrande flyttfåglar finns även sjuka eller skadade individer. Dessa söker sig gärna till fågelbord invid bebyggelse. Vid mitt hem såg jag för några vintrar sedan två bofinkar, som båda hade ena foten missbildad. Det torde i detta fall ha rört sig om s. k. papillom.

Vintern 1962—63 höll en stor småfågelflock till på Järsbergsslätten. Kvarstående havreskylar fanns på två platser. Mellan dessa båda näringsställen alternerade en stor del av flocken hela vintern. Att analysera en större småfågelflock är intressant men tidsödande och tålmodsprövande. Med assistans av Gösta Samuelsson kom jag fram till att nämnda fågelflock ungefärligen bestod av 2.000 grönfinkar, 500 gulsparvar, 180 pilfinkar, 60 bergfinkar, 30 sävsparvar, 24 bofinkar, 2 sånglärkor och enstaka snösparvar. Dessutom sågs en domherreflock på 62 ex., som emellertid mestadels vistades för sig själv. Gösta Samuelsson lyckades t. o. m. uppspåra en järnspurv i den stora småfågelflocken. Havreskylarna genomsöktes även av kråkor och kajor i varierande antal. I skymningen en januarikväll såg jag c. 2.600 småfåglar lämna havreskylarna och sträcka mot skogen för övernattningsnatt. Även sistlidna vinter har en ansevärd koncentration av småfågel ägt rum till ett fält med kvarstående havre. Den 23 dec. fanns där uppskattningsvis 2.500 bergfinkar och 1.300 grönfinkar. Två sparvhökar kunde tack vare dem lösa vinterns försörjningsproblem. Havren är favoritfödan par preferens för slättens småfågelflockar. De synes ogärna hålla till godo med andra sädesslag.

En intressant vintergäst på slätter och ogräsbevuxna öppna platser som soptippar och industriområden är vinterhämmplingen. De exemplar som visar sig här torde komma från det närmaste häckningsområdet, alltså från västra Norges kustområden. Arten besöker regelbundet våra trakter höst och vår. Vanligtvis består flockarna av 10—20 fåglar. En gång har jag emellertid sett en flock på c. 60 individer. Smärre flockar ses i trakten även om vintern. De provianterar gärna på vinterståndarna av gråbo.

En fågel, som i sitt uppträdande påminner om vinterhämmplingen, är gråsiskan. Hon häckar huvudsakligen i fjällbjörkskogarna i norr. Flockar av de käcka och livliga fåglarna passerar trakten på flyttning. Vissa år är de talrikare än normalt. Vintern 1958—59 uppträdde fågeln invasionsartat. Följande vinter såg jag däremot inga gråsiskor i trakten. Vintern 1962—63 var arten åter talrik. Gråsiskorna provianterar med förkärlek i björkar och alar, där de på samma sätt som blåmesarna klänger i de yttersta grenspetsarna. Man finner emellertid också ofta gråsiskorna söka föda bland vinterståndare på marken.

Den utestående grödan på Järsbergsslätten drar inte bara till sig småfågelflockar. Spårloporna efter sorkar och möss i snön vittnar om sötebrödsdagar även för gnagarna. En snöfattig vinter, då en del säd finns kvar

på åkrarna och då tillgången på småfågel och gnagare är god, kan man räkna med att flera arter rovfågel och även en del annars flyttande ugglor lockas till övervintring. Åsynen av en rovfågel eller en uggla får alltid mitt hjärta att klappa hastigare, det må så vara en sparvhök eller örn jag ser. Enstaka sparvhökar övervintrar årligen till fasa för såväl slättens småfågelflockar som för pilfink- och gråsparvgången i häckarna bland stadsbebyggelsen. De gånger jag under de senaste vintrarna sett sparvhökens större frände, duvhöken, i trakten är lätt räknade. Till de tidigare faromomenten för vinterhöken har nu kommit ytterligare ett — risken för sekundär kvicksilverförgiftning på grund av förtäring av förgiftade bytesdjur.

Ibland kan någon enstaka fjällvråk stanna kvar under vintern. Den brukar då vara mycket stationär i sitt uppträdande och uppförstoras ofta i allmänhetens ögon till en örn.

En mulen decemberdag 1961 var jag på väg hem efter en exkursion på Järsbergsslätten. Det hade varit en givande dag med bl. a. vinterhämsling, snösparv, fjällvråk och stare noterade i anteckningsboken. Endast ett par hundra meter från mitt hem får jag alldeles framför mig se en av Sveriges vackraste rovfåglar — en blå kärrhökhane. Han är en i sanning praktfullt skrudad fågel. Mot den snövita undersidan kontrasterar de svarta vingspetsarna effektfullt. Fågeln kom flygande på ett par meters höjd över marken med stadig kurs mot söder. På mindre än en minut var den försvunnen bakom en banvall i närheten.

Något mer än en vecka efter mötet med den blå kärrhöken sammanträffade jag med en annan celeber vintergäst. Det var en tornfalk, som på sitt säregna vis avspanade fälten mellan Höje och Hav. Tornfalken hör nämligen till det fåtal svenska fåglar, som normalt ryttlar. En ryttlande tornfalk håller sig med snabbt arbetande vingar över samma punkt på marken, medan han avspanar terrängen under sig. En annan vinter ilade en liten falk förbi mig nedanför Skäringsbol. Jag hann inte uppfatta något av fågelns färgteckning. Det enda jag kunde observera var fågelns egendomliga, ryckiga och hoppande sätt att flyga. En sådan flykt är utmärkande för en stenfalk, som fått korn på något byte.

Till det öppna landskapet tyr sig också jordugglorna. De kan vissa vintrar sällsynt hålla till på platser, där hög vegetation eller oregelbundenheter i markens yta under dagen kan dölja den på marken sittande ugglan. Ett visst drag av sällskaplighet synes utmärkta jordugglorna under flyttningen. Vid några tillfällen har jag nämligen stött upp två exemplar samtidigt. Jordugglan ger sig ut på jakt redan i skymningen, ofta medan det är »kikarljust». Man har därför goda möjligheter att närmare studera den övervintrande jordugglan. Nedanför Gustafsvik råkade jag en vinterdag gå rakt på två jordugglor. Den ena fågeln flög då och satte sig på en påle i grannskapet. Därvid attackerades den omedelbart av en varfågel, som med ett smattrande ljud gav uttryck åt sitt missnöje med konkurrenten inom sitt vinterrevir.

Varfågeln, som ser ut som en skata i miniatyr, är en pålitlig gäst norrifrån under flyttningstiden. Enstaka exemplar brukar även stanna kvar i öppna marker om vintern. Varfågeln sitter gärna på en stängselstolpe eller i toppen av en fristående buske. Hans bröst lyser därvid vitt på långt håll. Vintern 1960—61 fanns två exemplar på Järsbergsslätten. På varfågeln matsedel

står främst gnagare och småfågel. Jag har exempelvis sett honom sätta efter vinterhämslingar. Fågeln ryttlar ibland men inte alls så ofta som tornfalken. Har man tur kan man kanske få höra varfågelns sång, som innehåller en hel del välljudande tongångar.

Kråkfågelflockar provianterar regelbundet på Järsbergsslätten. De består av kråkor och kajor. En del vintrar kan man dock lyckas leta upp någon ensam råka bland den övriga svartfågeln. Kråkorna är till god nytta för fågelskådarna, när det gäller att upptäcka en rovfågel i grannskapet. De slår ofta larm långt innan man upptäckt rovfågeln i fråga. Ja, kråkorna är t. o. m. specialister på att skilja sparv- och duvhök åt! En sparvhök attackerar med ett knarrande läte. En duvhök hålsas med ett skränande, medan kråkorna håller sig på betryggande avstånd.

En fågel, som nu är så gott som försvunnen från trakten, är rapphönan. Det torde vara ovisst om någon kull ännu förekommer på "slätta". Trots ihärdigt strövande i dessa marker om vintern, är det inte varje vinter, som jag funnit rapphöns här. Även fasanerna förefaller ha minskat under senare år.

Soptippsornitologi.

Få områden i Kristinehamnstrakten torde vad fågellivet beträffar vara så väl undersökta som soptippen. Detta gäller även vinterfåglarna inom området. Det är framför allt mås- och kråkfåglarna som i hundratal ger liv åt skräphålan. Måsarna representeras av fiskmåsar, gråtrutar och havstrutar. Antalet övervintrande vitfågel har, när det funnits tillgång till öppet vatten, under 60-talet uppgått till mellan sju och nio hundra (Gösta Samuelsson). De utfärgade, svartmantlade havstrutarna är lätta att räkna, där de står bland övrig fågel på isen. De fem senaste vintrarna har maximiantalet varit förvånansvärt konstant. Det högsta antalet har legat mellan 25 och 28 ex. (Jag har inte gjort något försök att räkna de unga havstrutarna på grund av deras stora likhet med ungfåglar av gråtrut.) De trutar som håller till på isen eller bland soporna på själva tippen åtföljs mestadels av en grupp kråkor. Mellan ett och två hundra kråkor har sin dagliga gärning på och kring soptippen. En kajflock är också obligatorisk här nere. Vintern 1962—63 var kajorna särskilt talrika. Minst ett tusen fåglar fanns då på soptippen och på Järsbergsslätten. Kajorna övernattade till mångas förtret i stadens centrum. Traktens kajor brukar annars välja en mer perifert belägen övernattningsplats. Även de vackra skatorna håller gärna till i environgerna. På morgnar och kvällar samlas de till en anseelig flock. Vid ett tillfälle kunde jag inräkna 37 exemplar på en gång.

Hittills har jag uppehållit mig vid »pöbeln» på tippen. Även om svart- och vitfågeln dominerar livet här en vinterdag, håller sig området också med mera exklusiva gäster. Starar gör numera så gott som årligen lyckade övervintringsförsök. Detta gäller även sävsparvarna, som med sina karakteristiska locklåten avslöjar sin identitet i vassen. Någon ensam sånglärka kan också stanna kvar in på vintern, men jag har aldrig konstaterat lyckad övervintring.

De år gråsiskorna är talrika kan man helt säkert finna dem proviantera bland skräphållans vinterståndare. Om man gör sig besvär att noggrant kontrollera varje exemplar, får man så småningom kanske lön för mödan. En eller ett par fåglar verkar ljusare än de övriga. När de lyfter syns det att övergumpen är rent

vit. Det rör sig om snösiskor eller sibiriska gråsiskor, vintergäster från nordligaste Lappland eller från norra Ryssland. Andra intressanta vinterfåglar på tippen är vinterhämplingarna, som här har ett av sina säkraste tillhåll i trakten. Då och då avlägger vinterhämplingens färgglada släkting, steglitsen, ett besök här nere. Det rör sig mest om enstaka exemplar, som med förkärlek håller till på kardborrar eller tistlar.

Talgoxar och blåmesar, gråsparvar och pilfinkar finner man bland avfall och bråte. Många av dem brukar få fjäderdräkten nedsmutsad, så att de verkar mer eller mindre svartmuskiga. Soptippen och dess omgivningar är ett gott tillhåll för fasaner, som här funnit en fristad. För de mindre fåglarna gäller det dock att se upp. En sparvhök håller vintern igenom ett vakande öga på dem.

Längs sjöstranden.

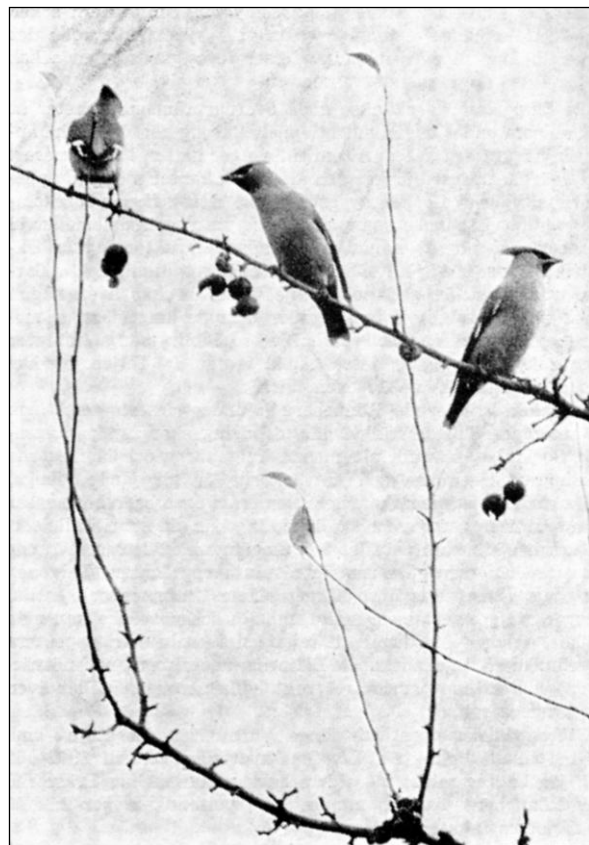
När isen ligger på våra vatten, är det inte många fåglar man ser över själva sjön. Någon vitfågel eller en ensam kråka stryker kanske förbi på spaning efter föda. I vassen och strandskogen råder emellertid liv och rörelse. Från vassen hörs locklåten och andra ljud, som vittnar om fåglars provianteringsbestyr; små fågelnäbbar hamrar energiskt mot vasspiporna. I de flesta fall kommer detta hamrande från blåmesar, som om vintern gärna söker sig ned till vassarna i trakten. En gång blev jag vittne till hur inte mindre än c. 50 blåmesar lämnade ett vassbestånd och slog sig ned i några närbelägna alar. I vassen uppehåller sig också talgoxar och övervintrande sävsparvar. Även gulspårvar och särskilt pilfinkar brukar om vintern uppsöka de skyddande vassarna, om det finns sådana i anslutning till fåglarnas matplatser. Fasaner smyger gärna omkring i strandkanten. Skrämmas man upp en fasan här, tar den alltid sin tillflykt till den närbelägna vassen. Har man tur kan man också stöta ihop med den mindre hackspetten, som under den kalla årstiden ibland uppträder i vassdjungeln. Endast vid ett par tillfällen har jag iakttagit taltitor på näringssök i denna biotop; en vinterdag fann jag t. o. m. en entita bland blåmesar och talgoxar i ett vassparti. En annan sällsynt vintergäst i dessa domäner är gärdsmysen. Om vintern söker sig kvarstannande exemplar gärna till sjöstränder, där det finns tillgång till snår. Ibland avlägger dessa gärdsmysar också besök i den angränsande vassen.

De täta vassarna skänker goda övernattningsmöjligheter åt fåglar, som under dagen aldrig uppehåller sig där. Vinterhämplingen hör till den kategori som tillbringar natten i våra vassar.

I de träd, främst björkar och alar, som kantar sjöarna, uppehåller sig gärna flockar av grönsiskor. Dessa fåglar förekommer vanligtvis ganska sparsamt. Vissa vintrar är de emellertid talrikare och blir då något av strandens karaktärsfåglar. Under invasionsåren är naturligtvis gråsiskorna allmänna i sjöarnas trädridåer. Så gott som varje vinter brukar även någon flock stjärtmesar dyka upp. Tyvärr drar de långstjärtade mesarna förbi rätt snabbt, varför det inte blir många minuter man kan glädje sig åt dessa näpna fåglar. De följn jag har sett har bestått av 5—15 exemplar.

Sträckan Prästerud—Rönneberg är under vintern ganska rik på småfågel. Till de ställen där utfodring sker samlas ansemliga flockar av framför allt mesar. Talgoxarna och blåmesarna dominerar. Entitorna och nötväckorna är glädjande många. Till utfodrings-

ställena kommer även fram rena barrskogsmesar som svartmes, tofsmes och taltita. Jag har vid ett tillfälle sett en tofsmes äta kokt potatis! Vid umgänge med de fascinerande mesarna kan man göra små intressanta upptäckter. Talgoxen har jag exempelvis hört härma blåmes, tofsmes och entita. Sång av talgoxe, blåmes, entita, taltita och nötväcka kan man få höra milda vinterdagar, då talgoxen även brukar inspektera fågelholkarna i grannskapet. Blåmesarna, entitorna och nötväckorna håller ihop parvis året runt, vilket troligen gäller även för tofsmesarna.

Sidensvansar.

Foto: Olof Jönsson.

Större hackspetten har längs Varnumssundet ett av sina bästa tillhåll i trakten. Den hackspettrika vintern 1962—63 såg jag en dag minst nio större hackspettar mellan Prästerud och Rönneberg. Av den mindre hackspetten kan man här få se något enstaka exemplar.

Med undantag av vintrarna 1956—57 och 1964—65 har de senaste vintrarna varit fattiga på björktrastar. Endast enstaka individer har dröjt sig kvar och då i anslutning till trädgårdar. Vid Rönneberg har jag under två björktrastfattiga vintrar sett ett övervintrande exemplar i exakt samma trädgård! En risig träddunge vid Varnumsviken hyste under två vintrar övervintrande gärdsmys — därtill de enda jag såg i trakten! Man upphör aldrig att förvånas över hur vissa även tämligen begränsade områden attraherar olika fågelarter såväl under som utanför häckningstiden.

Vintern 1956—57 uppträdde inte bara stora skaror snöskator utan även sidensvansar i ansemliga mängder. Det är annars inte vanligt, att sidensvansarna stannar kvar här i trakten om vintern.

En vandring mellan Prästerud och Rönneberg är en lagom exkursionsroute en vinterdag. När man i kvällen återvänder mot Prästerud, möts man av kråkor och trutar, som flockvis sträcker från soptippen ut till övernattningsplatserna någonstans i skärgården.

Vid Årås.

Där Gullspångsälven utmynnar i Åråsviken ligger Årås herrgård. Det hör till rutinen, att jag varje vinter ägnar några dagar åt att studera fågellivet här nere. Det är ljuvligt att höra bruset från vattenmassorna, som i älvens nedersta lopp tvingas utför några smärre forsar. I denna miljö håller strömstaren till om vintern. Det kan ibland vara svårt att få syn på honom bland mörka, våta stenar och skummande vattenkaskader. Men man behöver inte söka honom förgäves här nere. Hans breda, vita bringa förråder honom till sist, där han står på en sten mitt i det strida vattnet. Plötsligt knixar han till och kastar sig huvudstupa ned i det våta elementet. När fågeln åter kommit upp till ytan, tar han sig upp på en sten, skakar av sig vattnet och daskar sitt byte i det hårda underlaget. Det är en nattsländelarv, den s. k. husmasken, som på detta sätt befrias från det hölje som omger honom. Strömstaren förflyttar sig gärna mellan olika favoritplatser längs älven, varvid han flyger tätt över vattenytan. Fågeln låter då höra ett kort, raspande läte, som fullt tydligt tränger igenom vattenbruset. – Strömstaren sjunger märkligt nog mitt i smällkalla vintern. Denna vana delar han med gärdsmygen och varfågeln.

I älvens lugnvatten eller ute på Åråsviken, om den är isfri, ligger dykande knipor. Det gäller att studera knipflockarna noga, ty den lilla salskraken kan uppträda i dem. Storskraken visar sig endast sporadiskt; småskraken är ännu sällsyntare.

Milda vintrar kan en svanflock ses segla omkring ute på viken. Det inträffar också, att någon ensam, ung brunfärgad knölsvan tvingas stanna kvar under vintern, beroende på att fågeln inte var flygg, då de övriga familjemedlemmarna lämnade trakten. De unga svanarna förmår inte själva finna den rätta vägen till övervintringsområdena. Talrikast bland simfåglarna är förstås gräsänderna, som också utfodras i strandkanten. De tre senaste vintrarna har det rört sig om c. 300 exemplar.

Alarna längs stranden är ett pålitligt tillhåll för grönsiskorna. En gärdsmyg kan kila undan i strandkanten. En sävsparv kanske lockar från en vassrugge. Någon ensam gråtrut gör en lov över området. I parken vid herrgården är det gott om småfågel. Även hackspettarna har här ett kärt tillhåll.

Vet man var vinterörnen har sina jaktmarker här nere, kan man kanske få se en skymt av honom. I de allra flesta fall rör det sig som en ung kungsörn, som bytt ut fjälldalarnas trygga jaktmarker mot det riskfyllda mellansvenska kulturlandskapet.

Har man ögonen öppna under resan till och från Årås, kan också den bjuda på överraskningar. I vintras såg jag således både hökuggla och sparvuggla längs vägen Kristinehamn—Gullspång.

Med dessa rapsodiska minnesbilder från vinterns fågelmarker har jag velat ställa i utsikt något av det som en idog fågelvän kan få uppleva, om han trotsar väder och vind, snö och kyla. Kunskaperna om våra vinterfåglar är ännu så bristfälliga att var och en kan göra intressanta och för ornitologin värdefulla upptäckter.